

Tekislikda va fazoda dekart koordinatalar sistemasini almashtirish. Tekislikda va fazoda orientatsiya.

MISOLLAR

1. XYZ koordinatalar sistemasida $A(2;-1;3)$, $B(-1;4;0)$ va $C(3;1;-2)$ nuqtalar berilgan bo'lsa, koordinatalar sistemasini **A** nuqtaga parallel ko'chirganda **B** va **C** nuqtalarining yangi koordinatalarini toping.
2. XYZ koordinatalar sistemasida $P(0;3;-1)$, $Q(4;-2;5)$ va $R(-3;1;2)$ nuqtalar berilgan bo'lsa, koordinatalar sistemasini **Q** nuqtaga parallel ko'chirganda **P** va **R** nuqtalarining yangi koordinatalarini toping.
3. XYZ koordinatalar sistemasida $M(1;0;4)$, $N(-2;5;-3)$ va $K(3;-1;2)$ nuqtalar berilgan bo'lsa, koordinatalar sistemasini **N** nuqtaga parallel ko'chirganda **M** va **K** nuqtalarining yangi koordinatalarini toping.
4. Tekislikda Dekart koordinatalar sistemasida $A(3; 2)$ va $B(-1; 4)$ nuqtalar berilgan. Koordinatalar sistemasini **(1;-2)** ga parallel ko'chirib, yangi $O'(1;-2)$ nuqtaga o'tkazganda, A va B nuqtalarining yangi koordinatalarini toping.
5. Dekart sistemasida $P(0;5)$ va $Q(4;-3)$ nuqtalar. Yangi bosh nuqta $O'(2;1)$ bo'lib, o'qlar yo'nalishi o'zgarmasa, P va Q ning yangi koordinatalarini toping.
6. $M(-2;1)$ va $N(3;-4)$ nuqtalar. Koordinatalar sistemasini **(0;3)** ga parallel ko'chirganda, yangi koordinatalarni toping.
7. Tekislikda yangi koordinata sistemasining boshlanish nuqtasi $O'(4;-1)$, yangi o'qlar eski o'qlarga nisbatan $\varphi = 60^\circ$ (soat miliga qarshi) burilgan. $M(7;3)$ nuqtaning yangi sistemadagi koordinatalarini toping.
8. Yangi boshlanish nuqtasi $O'(-2;5)$, yangi o'qlar eski o'qlarga nisbatan $\varphi = 90^\circ$ burilgan. $P(3;-4)$ nuqtaning yangi koordinatalarini aniqlang.
9. Tekislikda $O'(3;0)$ yangi o'qlar eski o'qlarga nisbatan $\varphi = -45^\circ$ burilgan. $A(6;4)$ nuqtaning yangi koordinatalarini hisoblang.
10. Yangi sistema boshlanishi $O'(1;-3)$ yangi o'qlar $\varphi = 120^\circ$ ga burilgan. $B(-2;2)$ nuqtaning yangi koordinatalarini toping.
11. Tekislikda $O'(-5;2)$ yangi o'qlar eski o'qlarga nisbatan $\varphi = 150^\circ$ burilgan. $C(0;6)$ nuqtaning yangi koordinatalarini aniqlang.
12. Fazoda yangi boshlanish nuqtasi $O'(2;-1;3)$ berilgan bo'lsin. Yangi sistema bazis vektorlari: $\vec{e}_1 = (1;0;0)$; $\vec{e}_2 = (0;1;0)$; $\vec{e}_3 = (0;0;1)$ (ya'ni faqat parallel ko'chirish bilan) $M(5;4;-2)$ nuqtaning yangi koordinatalarini toping.
13. Fazoda $O'(1;3;-2)$ berilgan bo'lsin. Yangi Sistema Z o'qi atrofida $\varphi = 90^\circ$ (soat miliga qarshi) burilgan. $P(4;0;5)$ nuqtaning yangi koordinatalarini hisoblang.

14. Tekislikda $O'(0;-4)$, yangi o'qlar $\varphi = 270^\circ$ ga burilgan. $K(3;3)$ nuqtaning yangi koordinatalarini toping.
15. Yangi sistema boshlanishi $O'(6;-2)$, yangi o'qlar eski o'qlarga nisbatan $\varphi = 30^\circ$ burilgan. $L(-1;5)$ nuqtaning yangi koordinatalarini aniqlang.
16. Fazoda yangi sistema boshlanishi $O'(-1;2;0)$ yangi o'qlar X o'qi atrofida 180° burilgan. $N(3;5;4)$ nuqtaning yangi koordinatalarini toping.
17. Tekislikda ikkita sistema berilgan: birinchisida $O'_1(3;1)$ va $\varphi_1 = 45^\circ$; ikkinchisida $O'_1(2;4)$, $\varphi_2 = 135^\circ$. $M(5;5)$ nuqta har ikkala yangi sistemada qanday koordinatalarga ega?
18. Yangi sistema orientatsiyasi teskari (soat mili bo'yicha burilish $\varphi_1 = -90^\circ$, boshlanishi $O'_1(2;2)$. Eski sistemadagi $(4;6)$ nuqta yangi sistemada qanday koordinatalarga ega? Orientatsiya o'zgarganligi natijasida nimaga e'tibor berish kerak?
19. Fazoda yangi sistema faqat parallel ko'chirish orqali olingan: $O'(3;-2;1); A(7;0;5)$ nuqtaning yangi koordinatalarini yozing va orientatsiya saqlanganligini tasdiqlang.
20. Tekislikda yangi sistema boshlanishi $O'(0;0)$, lekin yangi o'qlar $\varphi = 180^\circ$ ga burilgan (ya'ni teskari orientatsiya). $P(3;-4)$ nuqtaning yangi koordinatalari qanday bo'ladi?
21. Fazoda yangi sistema boshlanishi $O'(1;1;1)$ bo'lib, yangi bazis vektorlar berilgan:
- $$\vec{i}' = \frac{1}{\sqrt{2}}(1;1;0)$$
- $$\vec{j}' = \frac{1}{\sqrt{2}}(-1;1;0)$$
- $$\vec{k}' = (0;0;1)$$
- $M(3;1;5)$ nuqtaning yangi sistemadagi koordinatalarini toping.
22. $K(5;0)$ va $L(-3;6)$ nuqtalar berilgan. Yangi bosh nuqtasi $O'(-1;2)$ bo'lsa, yangi koordinatalarni toping.
23. Tekislikda affin koordinatalar sistemasida $A(2;3)$ va $B(-1;1)$ nuqtalar berilgan. Yangi bosh nuqtasi $O'(4;-1)$ va o'qlar parallel bo'lib qolsa, yangi koordinatalarni toping.
24. $P(1;-2)$ va $Q(0;4)$ nuqtalar berilgan. Koordinatalar sistemasini **(3;0)** ga ko'chirganda, yangi koordinatalarni toping.
25. $X(6;-5)$ va $Y(-2;3)$ nuqtalar berilgan. Yangi bosh nuqta $O'(1;1)$ bo'lib, o'qlar yo'nalishi saqlansa, yangi koordinatalarni toping.
26. $R(-4;2)$ va $S(3;-1)$ nuqtalar berilgan. Koordinatalar sistemasini **(-2;4)** ga parallel ko'chirganda, yangi koordinatalarni toping.
27. $T(0;0)$ va $U(5;7)$ nuqtalar berilgan. Yangi bosh nuqta $O'(3;-2)$ bo'lsa, yangi koordinatalarni toping.

28. $V(2;-3)$ va $W(-5;1)$ nuqtalar berilgan. Koordinatalar sistemasini **(1;4)** ga ko'chirganda, yangi koordinatalarni toping.
29. Dekart sistemasida $A(4;1)$ nuqta berilgan. Yangi bosh nuqta $O'(2;3)$ bo'lib, yangi x' o'qi $(1;1)$ yo'nalishida bo'lsa, A nuqtaning yangi koordinatalarini toping.
30. $P(-1;5)$ nuqta berilgan. Yangi bosh nuqta $O'(1;-1)$ yangi x' o'qi $(3;4)$ yo'nalishida bo'lsa, yangi koordinatalarni toping.
31. $M(0;2)$ va $N(3;0)$ nuqtalar berilgan. Yangi bosh nuqta M , yangi x' o'qi MN yo'nalishida bo'lsa, N nuqtaning yangi koordinatasini toping.
32. $K(-2; 1)$ va $L(4; 5)$ nuqtalar berilgan. Yangi bosh nuqta K , yangi x' o'qi KL bo'ylab bo'lsa, L ning yangi koordinatasini toping.
33. Yangi bosh nuqta $O'(1;2)$ berilgan bo'lsa, yangi x' o'qi **(2;1)** yo'nalishida, y' o'qi **(1;3)** yo'nalishida bo'lsin. **A(3;4)** nuqtaning yangi koordinatalarini toping.
34. $A(x;y)$ nuqta berilgan. Yangi bosh nuqta $O'(h;k)$ bo'lsa, yangi koordinatalar: $x' = x - h; y' = y - k$. Agar **A(5; 3)** va $O'(2;-1)$ bo'lsa, A' ni toping.
35. $P(x; y) \rightarrow P'(x-3; y+2)$ berilgan bo'lsin. Agar **P(1;-4)** bo'lsa, P' ni toping.
36. $A(1;2)$ va $B(4;6)$ nuqtalar berilgan bo'lsin. Koordinatalar sistemasini **(1;1)** ga ko'chirganda, **AB** masofa o'zgarishini isbotlang.
37. $M(-3;0)$ va $N(2;4)$ berilgan bo'lsin. Yangi bosh nuqta **(0;1)** bo'lsa, **MN** masofa saqlanishini tekshiring.
38. Vektor Oy va Oz o'qlari bilan $\beta = 45^\circ, \gamma = 60^\circ$ burchaklar tashkil qiladi. Shu vektor Ox o'qi bilan qanday burchak hosil qiladi?
39. Vektorning 2 ta koordinatasi $x = 4; y = -12$ berilgan. $|a| = 13$ bo'lgan holda vektorning uchinchi z o'qining koordinatasini aniqlang.
40. Vektorning 2 ta koordinatasi $x = -16; y = 15$ berilgan. $|a| = 25$ bo'lgan holda vektorning uchinchi y o'qining koordinatasini aniqlang.
41. Birinchi koordinatalari mos ravishda $x = 7; y = 6$ ga teng bo'lib, uzunligi 11 ga teng vektorning boshi $A(2;-1;5)$ nuqtada joylashgan bo'lsa, bu vektor oxirining koordinatalari topilsin.
42. Birinchi koordinatalari mos ravishda $y = -3; z = 4$ ga teng bo'lib, uzunligi 13 ga teng vektorning oxiri $B(-5;3;-2)$ nuqtada joylashgan bo'lsa, bu vektor boshining koordinatalari topilsin.
43. Vektor koordinata o'qlari bilan quyidagi burchaklarni hosil qilib biladimi:
 1) $\alpha = 45^\circ, \beta = 60^\circ, \gamma = 120^\circ$;
 2) $\alpha = 45^\circ, \beta = 135^\circ, \gamma = 60^\circ$;
 3) $\alpha = 90^\circ, \beta = 150^\circ, \gamma = 60^\circ$.
44. Boshi $A(n; 2n+3; 5-2n)$, oxiri esa $B(2n+3; 2n-1; n)$ nuqtada joylashgan $\overline{AB}$ vektorning koordinatalarini toping.

45. Boshi $C(n-2; n+3; n)$ va oxiri $D(n+1; n-3; n-1)$ nuqtada joylashgan $\overrightarrow{CD}$ vektorning koordinatalarini toping.